

Vuokratöissä sattuneiden työpaikkatapaturmien määrä on tuplaantunut 15 vuodessa

42

Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysiä

13.7.2022

Vuokratöissä sattuneiden työpaikkatapaturmien määrä on tuplaantunut 15 vuodessa

Vuonna 2021 sattui yhteensä 5008 työpaikkatapaturmaa vuokratöissä ja henkilöstön hankinnan toimialoilla. Se on 1041 työpaikkatapaturmaa enemmän kuin vuonna 2020 ja toisaalta 270 työpaikkatapaturmaa vähemmän kuin vuonna 2019 ennen koronapandemiaa. Vuokratyö on osaltaan tasannut voimakkaita eri toimialoja koskettaneita muutoksia koronan aiheuttamien poikkeuksellisten olosuhteiden aikana.

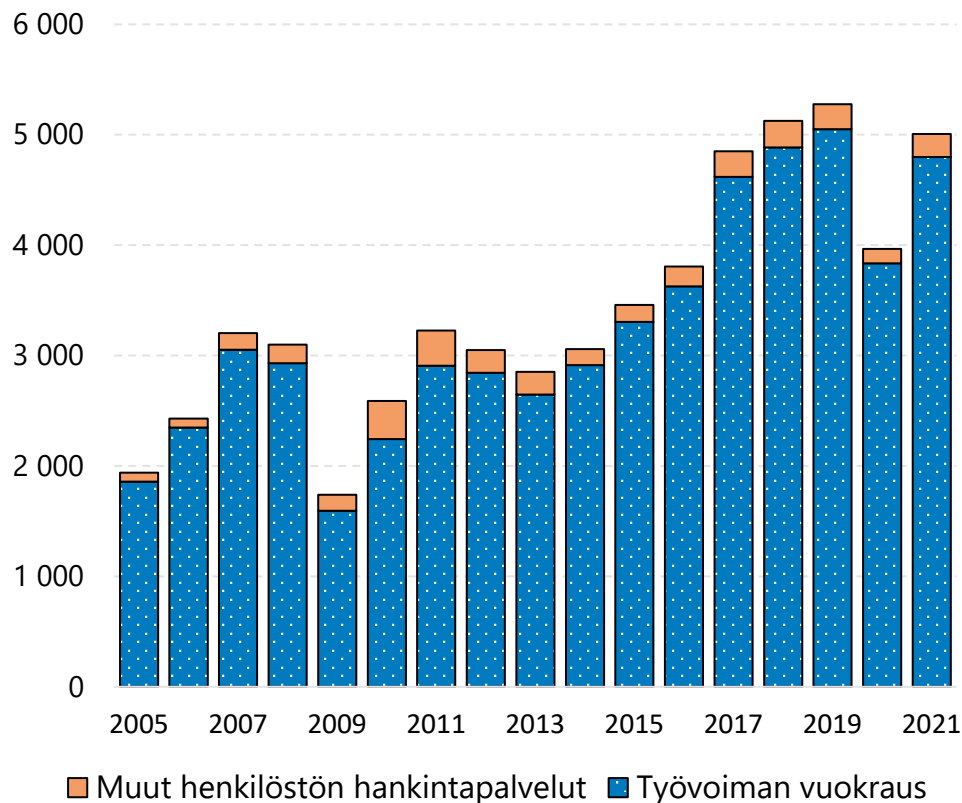
Teksti: Janne Sysi-Aho, Tapaturmavakuutuskeskus

Vuokratyössä työpaikkatapaturmien määrä on suuri ja niiden taajuus on korkea

Vuokratyön ja myös pidempiaikaisen henkilöstön hankinnan toimialoilla työpaikkatapaturmien lukumäärät ovat nousseet vuoden 2009 taantumien jälkeen huomattavasti. Viime vuosina lukumäärä on ollut jo noin 5000 työpaikkatapaturman tasolla, joskin pääosin koronapandemian vaikutuksesta vuoden 2020 luvut

olivat poikkeuksellisen alhaiset (kuva 1). Työpaikkatapaturmien lukumäärä oli vuonna 2021 yhteensä noin 26 % korkeampi kuin 2020 ja jäi vuoden 2019 ennätysellisen korkeasta lukumäärästä 5,1 %. Tässä analyysissä perehdytään siihen, millaisissa töissä ja työympäristöissä vuokratyön työpaikkatapaturmat sattuvat.

Kuva 1: Työpaikkatapaturmien lukumäärät vuokratyön toimialalla ja pidempiaikaisen ja jatkuvan henkilöstön hankinnan toimialalla ovat pidemmällä aikavälillä kasvaneet. Vuoden 2009 taantuman jälkeen lukumäärissä näkyy selvä kasvutrendi.

Kuvan 1. tietosisältö Excel-tiedostossa

Vuokratöissä sattuneiden vahinkojen tilastointi on haasteellista

Vuokratyön ja sen työtapaturmien tilastoitumiseen liittyy useita haasteita, koska työ voi olla epäsäännöllistä, koostua kausittaisista tai lyhytaikaisista työkeikoista tai olla esim. opiskelijalle sivutoimista. Vuokratyön työpaikkatapaturmat tilastoituvat työtapaturmatilastossa säännönmukaisesti henkilön palkan maksavan yrityksen toimialalle, mutta sen sisällä vuokratyöntekijöiden tekemät työtehtävät ja todelliset työympäristöt vaihtelevat suuresti.

Vuokratyön ja myös pidempiaikaisen henkilöstön hankinnan toimialat kuuluvat toimialaluokituksessa työllistämistoiminnan toimialaan ja laajemmin päätoimialaan Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (N). Tavanomaisessa työtapaturmatilaston vuosiraportoinnissa esimerkiksi taajuuslaskenta saadaan tälle tarkkuudelle, mutta tällöin taajuuteen lasketaan mukaan sen alaluokka Työnvälitystoiminta (luokka 781), johon tilastoituvat esimerkiksi valtion Työ- ja elinkeinoministeriön järjestämät työvoimatoimistot, jotka vaikuttavat taajuuslaskentaan tasoa laskevasti. Tässä analyysissä vuokratyön taajuuslaskennan perustana käytetyistä aineistoista on jätetty pois työvoimatoimistojen vaikutus, jotta luvut kuvaisivat luotettavammin juuri vuokratöissä sattuneiden tapaturmien kehitystä. Tiedot tehdyistä työtunneista vuokratyössä on saatu Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksesta. Taajuuslaskennan tulokset siis eroavat merkittävästi niistä luvuista, joita nähdään työtapaturmatilaston jatkuvassa raportoinnissa (kuva 2) ja laskennan ero-

avaisuus on syytä muistaa sen taustaksi, että taajuustaso näkyy selvästi erilaisena kuin Työllistämistoiminnan toimialalla yhteensä.

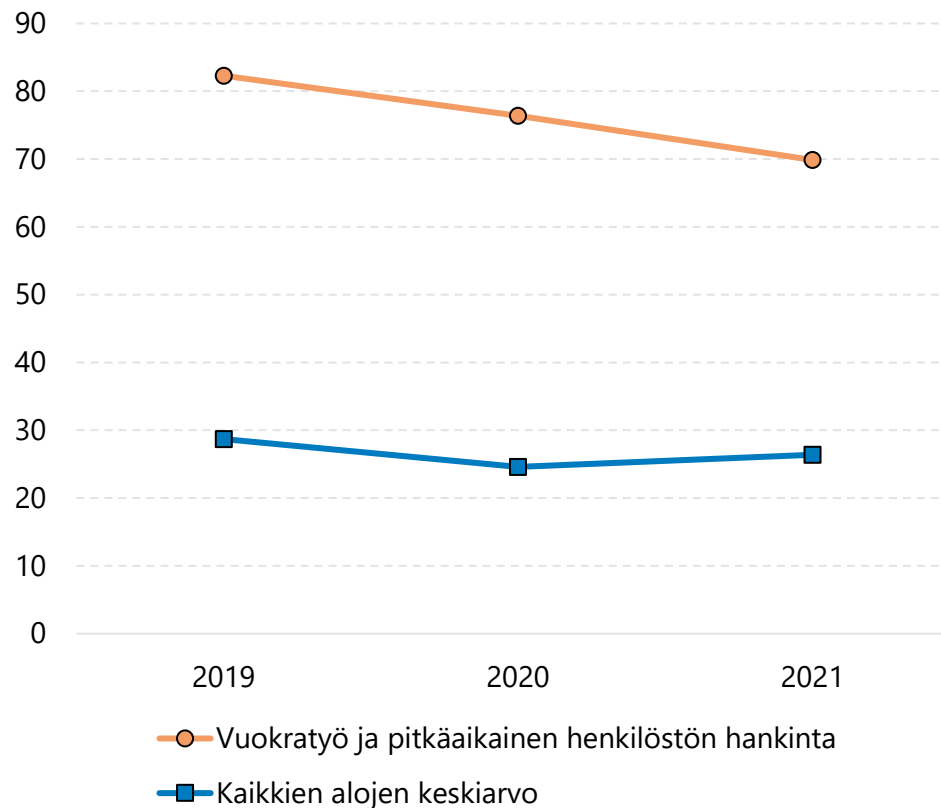
Taajuus laskussa, mutta edelleen 70:n tasolla

Keskeisenä johtopäätöksenä todettakoon, että vuokratyön ja henkilöstön hankinnan toimialoilla työpaikkatapaturmien taajuus on ollut laskussa 2019-2021. Alalla sattuu silti edelleen merkittävästi enemmän työtaturmia tehtyyn työhön suhteutettuna kuin muilla aloilla.

Vuoden 2020 osalta taajuusluku on alhaisempi, koska keväällä 2020 alkoi yrityksissä koronapandemian myötä olla materiaalien ja komponenttien saatavuusongelmia ja useilla toimialoilla toimintoja rajoitettiin ja mm. henkilöstöä lomautettiin. Samalla myös vuokratyön käyttö väheni väliaikaisesti; vuosimuutos vuokratyönä tehtyjen tuntien määrässä vuodesta 2019 vuoteen 2020 oli -19 %.

Eryteisesti palvelualoilla koronasulkujen vaikutukset olivat voimakkaita ja näillä aloilla vuokratyötä on perinteisesti käytetty paljon. Tuotantotoimialat toipuivat koronan vaikutuksista palvelualoja nopeammin ja tämä näkyy myös 2021 vuokratyön työtuntien ja työpaikkatapaturmien määrässä, tehtyjen työtuntien määrä nousi 11,8 % yli vuoden 2019 tason. Myös vuokratyön tapaturmat lisääntyivät melkein vuoden 2019 tasolle.

Kuva 2: Työpaikkatapaturmien taajuus on vuokratyön toimialoilla huomattavasti korkeampi kuin kaikilla toimialoilla keskimäärin. (yksikkö: korvattuja työpaikkatapaturmia miljoonaa työtuntia kohti)

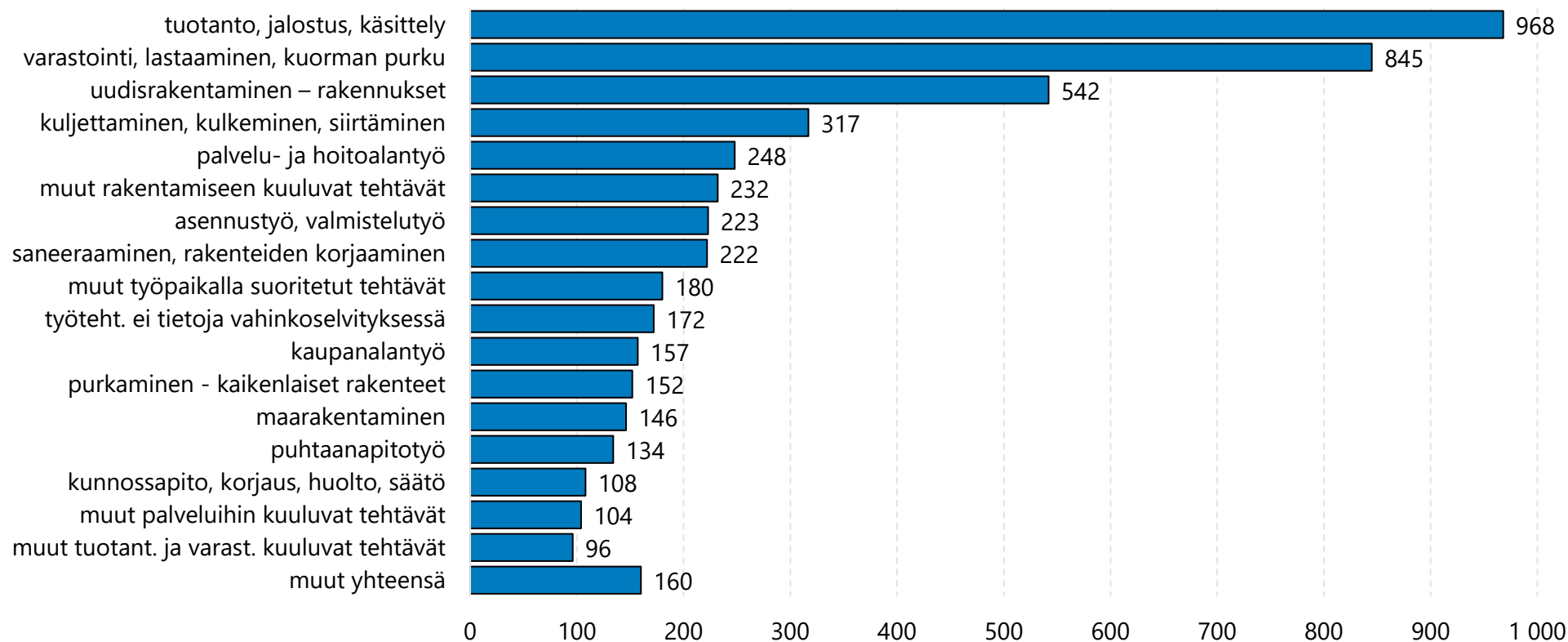
Kuvan 2. tietosisältö Excel-tiedostossa

Eniten tapaturmia sattuu teollisuuden tuotannossa, varastoinnissa ja rakennustyömailla

Vuokratyötä tehdään hyvin erilaisissa työympäristöissä ja myös työpaikkatapaturmat jakautuvat vuonna 2021 hyvin erilaisiin työtehtäviin ja työympäristöihin (kuvat 3 ja 4). Työtapaturmien

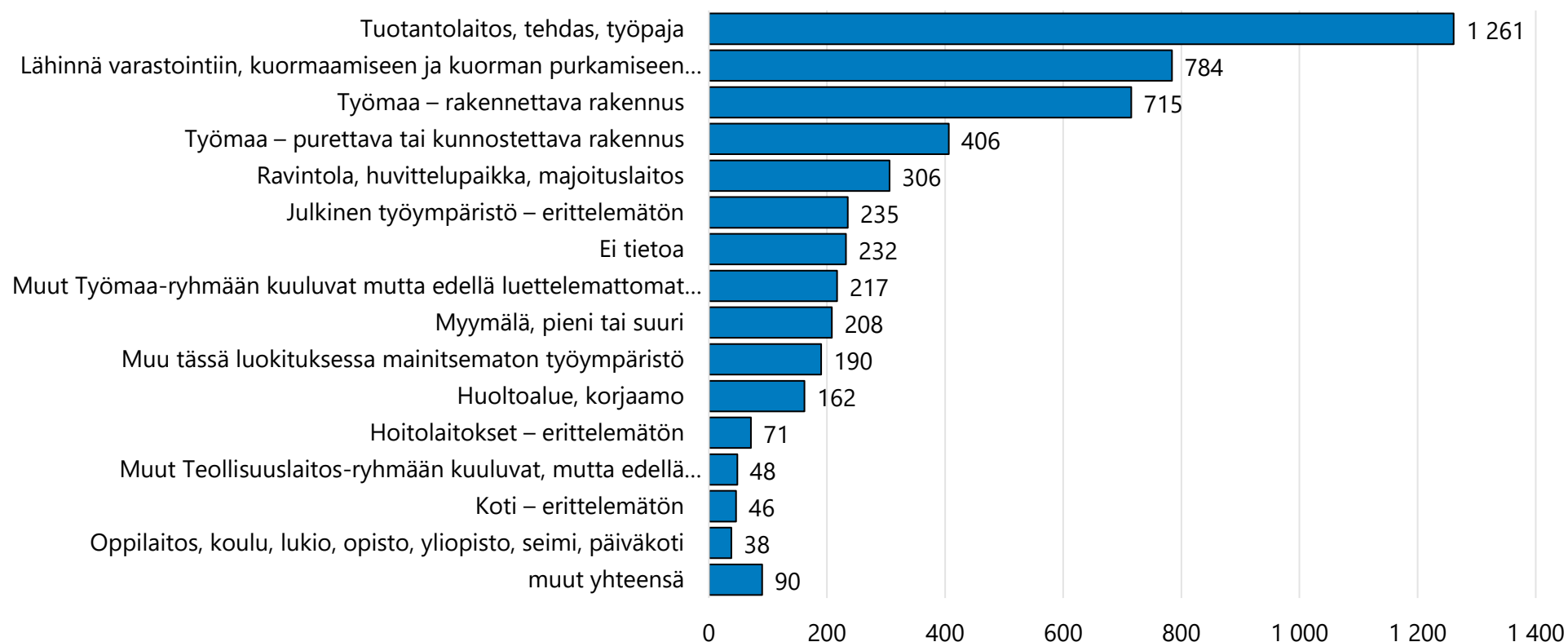
sattumisolosuhteita kuvaavat muuttujat ovat tarkastelussa vuokratyön osalta tärkeitä, koska tavallisimmin käytetyt toimiala ja ammatti ovat verraten pysyväisluonteisia tietoja, eivätkä välttämättä kuvaa tarpeeksi herkästi niitä töitä joita vuokratyöntekijät kulloinkin tekevät.

Kuva 3: Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumäärät 2021 vuokratyön ja pidempiaikaisen henkilöstön hankinnan toimialoilta työtehtävän mukaan.

Kuvan 3. tietosisältö Excel-tiedostossa

Kuva 4: Palkansaajien työpaikkatapaturmien lukumäärät 2021 vuokratyön ja pidempiaikaisen henkilöstön hankinnan toimialoilta työympäristön mukaan.

Kuvan 4. tietosisältö Excel-tiedostossa

Kun sattumisolosuhteita kuvaavat työtehtävä ja työympäristö tarkastellaan samanaikaisesti, nähdään että 14,8 % työpaikkatapaturmista 2021 on sattunut tuotantotehtävissä juuri tuotantotiloissa, 12,8 % varastoinnin, lastaamisen ja kuorman purkamisen

työtehtävissä tähän tarkoitettuun työympäristöön ja 10 % uudisrakennustöissä uudisrakennustyömailla. Puolestaan 3 % työpaikkatapaturmista on sattunut palvelu- ja hoitoalan töissä erilaisissa ravintoloissa, huvittelupaikoissa tai majoituslaitoksissa.

Vuokratyössäkin on siirrytty etätyöhön, kun se on mahdollista, mutta työpaikkatapaturmat sattuvat edelleen konkreettisesti läsnäolotyössä

Vuokratyötä tehdään edelleen suurelta osin läsnäolotyönä ja vaikka Covid-19 pandemian aikana etätyötä on käytetty, kun se on mahdollista, useimmin työpaikkatapaturma sattuu läsnäolotyössä ja fyysisen tekemisen yhteydessä. Vuokratyön ja henkilöstön hankinnan töissä työtaturmat 2021 ovat yleisimmin yläraajojen loukkaantumisia (esim. sormivamma yhteensä 1084 työpaikkatapaturmassa 2021), työtilanteissa, joissa käsitellään esineitä, käyte- tään käsikäyttöisiä työkaluja tai kannetaan taakkoja (taulukko 1). Toiseksi yleisimpiä ovat alaraajojen loukkaantumiset, jotka yleisimmin sattuvat liikkumisen yhteydessä. Kolmanneksi yleisimpiä ovat selän loukkaantumiset, joista suurin osa on sattunut taakkoja käsivoimin siirtäessä.

Turvallisuutta rakennetaan kaikki yhdessä, koko ajan - riippumatta onko vuokratyössä vai ei

Monilta aloilta on uutisoitu viime kuukausina rekrytointivaikeuksista, sillä Covid-19 pandemian ja sen hallintatoimien vaikutuksista vähentyneiden töiden seurauksena kokeneet työntekijät ovat voineet parin viime vuoden aikana siirtyä jo muille aloille ja muihin töihin. Samaan aikaan myös henkilöstöä välittävillä yrityksillä voi olla vaikeuksia löytää uutta työvoimaa ja se voi pahimmillaan johtaa tilanteeseen, jossa tingitään asiakasyritysten tarpeiden ja

toisaalta työntekijän valmiuksien ja osaamisen yhteensovituksista. Henkilöstöpalveluyrityksissä on kuitenkin vakiintuneet käytänteet esim. riittävien tietojen saantiin kohteesta, työtehtävistä ja riskeistä sekä esim. työtehtävän muutoksista ja siitä miten perehdytys, opastus ja valvonta järjestetään kohteessa. Pitkäaikaisissa ja vakiintuneissa yhteistyökuvioissa parhaimmillaan tutut vuokratyöntekijät koetaan osaksi työyhteisöä ja kuten johtava asiantuntija Jaana Luomanen LähiTapiolasta tiivistä asian: ”Mitä paremmin yrityksellä on oman henkilöstön työturvallisuuteen, työhyvinvointiin liittyvät asiat hoidossa – heijastuu tämä osaltaan myös vuokratyöntekijöihin”. Ongelmatilanteita esim. perehdytyksessä ja osaamisen varmistamisessa voi tulla silti, kun esim. äkillisesti sairastuneen työntekijän tilalle tilataan työntekijä, joka ei ole ennestään työskennellyt käyttäjäyrityksessä tai kun työtehtävä vaihtuukin kesken työvuoron. Näissäkin kiiretilanteissa perehdytysajasta ei saa säästää.

Edistyneissä yrityksissä työntekijät otetaan aktiivisemmin mukaan työturvallisuuden kehittämiseen. Esimiesten ja työsuojelupäällikköiden lisäksi, työsuojeluvaltuutettujen työturvallisuusosaamista kannattaa hyödyntää yhteistyöyritysten välillä. Työturvallisuuskulttuuriin perehdyttäminen tulee aloittaa jo ennen työsuhteen solmimista ja varmistua pätevyyksistä, soveltuvasta työkokemuksesta varmistutaan sekä asianmukaisesta suojavarustuksesta. Eräissä tapauksissa on jo mahdollista tehdä toimialakohtainen sähköinen työturvallisuusperehdytys ennen töiden aloitusta ja esimerkiksi tapaturmiin johtaneita syitä kootaan ja analysoidaan sähköisellä tapaturmantutkintatyökalulla. Työturvallisuuden hallintaan on

Työsuoritus	Pää	Niska ja kaula	Selkä	Vartalo ja sisäelimet	Yläraajat	Alaraajat	Koko keho ja useat alueet	Muut yhteensä
työsuorit. ei tietoa vahinkoselvityksessä	29	2	6	4	38	18	4	1
koneen käyttäminen	80	1	7	1	198	32	5	1
käsi­käytt. työkaluilla työskenteleminen	208	2	23	13	359	68	5	6
kulkun. tai siirtol. ohjaus tai matkustam.	12	8	17	13	26	60	4	1
esineiden käsitteleminen	190	7	73	19	745	184	14	2
taakan käsivoimin siirtäminen	44	14	305	46	353	196	11	3
henkilön liikkuminen	107	8	96	52	242	667	70	4
paikallaan oleminen työpisteessä	23	1	5	5	47	16	5	3
muut luettelemattomat työsuoritukset	31	0	5	6	79	44	5	1
tuntematon	0	0	0	0	0	0	0	25
YHT	724	46	536	158	2088	1285	121	50

Taulukko 1: Palkansaajien vuokratyön ja pidempiaikaisen henkilöstön hankinnan toimialoilla 2021 sattuneet työpaikkatapaturmat työsuorituksen ja kehonosan ristiintaulukointina.

hyvä olla kirjalliset prosessit ja sen toteuman mittarointi, jotta käyttäjäryitykselle voidaan osoittaa aktiivinen kehitystyö. Henkilöstöä välittävissä yrityksissä on myös lisätty käytännön yhteistyötä käyttäjäryitysten kanssa, esimerkkinä erilaiset ohjausryhmäkäytännöt ja samalla kiinnitetty huomiota merkittävänä kokonaisuutena työkykyyn ja sen tukemiseen. Tulevaisuuden työkykyhaasteena on tunnistettu mielenterveys, esimerkiksi nuorilla. On myös jo erään henkilöstöpalveluyrityksen havainto mielen terveyteen liittyvien poissaolojen lisääntymisestä.

Oulun yliopistossa väitöstutkimustaan viimeistelevä tutkija Niko Cajander nostaa johtamisen haasteena esiin sen, että vuokratyöntekijät tulevat erilaisista lähtökohdista ja työskentelevät erilaisilla sopimustyypeillä ja statuksilla. Vuokratyön kestävä hallinta edellyttää työyhteisöön vaikuttavien kulttuuristen, psykososiaalisten ja sosioekonomisten tekijöiden ymmärtämistä, jotka vaikuttavat työntekijän henkiseen ja fyysiseen terveyteen ja myös koko työyhteisöön. Samalla hän on tunnistanut osaamisen ja pätevyyden sekä toisaalta tehtävien vaatimusten näkökulmista haasteita: "Työntekijöiden osallistuminen ja sitoutuminen vuokratyöhön on sosioekonomisten tekijöiden rajoittama. Siksi monet työntekijät etsivät pysyvämpää ja paremmin palkattua työtä. Tämä tarkoittaa, että jäävät vuokratyöntekijät ovat vähemmän kokeneita, koulutettuja ja motivoituneita, eivätkä he välttämättä ole kunnolla tietoisia heitä koskevista työterveyshuollon, vastuullisuuden ja kestävä kehityksen kysymyksistä. Tällaiset vuokratyöntekijät tarvitsevat organisaatiotason toimenpiteitä tukemaan heitä, siis osaamisen ja työtehtävien hallintaa." Hän myös muistuttaa, että henkilöstöpal-

veluyritys on hyvä kumppani myös työnhakijalle ja jonka lisäksi henkilöstöpalveluyrityksillä on hyvä markkinatuntemus ja syvällinen ymmärrys asiakasverkostoista ja trendeistä.

Useammasta asiantuntijakomentista nousi esiin se huoli, että vuokratyöntekijät usein jättävät havaitsemansa riskit, vaaratilanteet ja jopa onnettomuudet ilmoittamatta. Turvallisuuden ja sen kehittämisen näkökulmasta tässä olisi organisaatioiden välisten yhteistyökuvioiden kehittämisen ja sen yhteistyön toteutumisen varmistamisen selvä paikka! Tärkeä tieto tarvitaan molempiin yrityksiin, sekä käyttäjäryitykselle että henkilöstöpalveluyritykselle, tiedon panttaamisesta ei hyödy kukaan! Entä voisiko vuokratyöntekijöillä olla esimerkiksi jotain kannustimia ilmoitusten tekemiseen?

Entä miten turvallisuuden johtaminen toimii alustavälitteisissä töissä, voisiko siinä olla opittavaa niistä käytänteistä, joilla jo varmistetaan vuokratyönä tehtävän työn turvallisuutta?

Lisätietoja: Janne Sysi-Aho, janne.sysi-aho@tvk.fi

Tapaturmavakuutuskeskus, TVK

Tässä analyysiraportissa esitetään analyysin laatijoiden näkemys aiheesta.

Analyysi on laadittu kesäkuussa 2022.

Tapaturmavakuutuskeskus TVK, Itämerenkatu 11-13, 00180 Helsinki